

KVALITETSVURDERING AF

SILKEBORG KULTURHISTORISKE MUSEUM

2013

INDHOLDSFORTEGNELSE

INTRODUKTION TIL KULTURSTYRELSENS KVALITETSVURDERING	2
SILKEBORG KULTURHISTORISKE MUSEUM.....	4
Nøgletal for museet i 2011:.....	4
KULTURSTYRELSENS SAMLEDE VURDERING.....	5
KVALITETSVURDERINGENS FOKUSOMRÅDER	5
Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse.....	5
Organisation.....	6
Ressourcegrundlag	8
Forskning.....	10
Formidling.....	12
Indsamling.....	15
Registrering.....	16
Bevaring.....	17
Den faste kulturarv.....	18
Museets fremtid	20
KVALITETSVURDERINGSBESØGET PÅ SILKEBORG KULTURHISTORISKE MUSEUM.....	21
FORSKNINGSEVALUERING AF SILKEBORG KULTURHISTORISKE MUSEUM . BILAG 1 OG 2	

INTRODUKTION TIL KULTURSTYRELSENS KVALITETSVURDERING

Kvalitetsvurderinger er en del af Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte en kvalitativ og professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Gennem de sidste ti år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer sig om udredningen om bevaring af kulturarven fra 2003 (bevaringsplanen), udredning om museernes formidling fra 2006 (formidlingsplanen), forskningsstrategien for Kulturministeriets område fra 2008, digitalisering af kulturarven fra 2008, den internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed fra 2010, den nationale undersøgelse af museernes brugere, Kulturministeriets anbefalinger for god ledelse af selvejende kulturinstitutioner fra 2011 og Kulturministeriets digitaliseringsstrategi fra 2012.

Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Kulturstyrelsens hjemmeside: www.kulturstyrelsen.dk Museer/museumsdrift/kvalitetsvurderinger.

Kvalitetsvurderingen indeholder Kulturstyrelsens anbefalinger til museet samt en beskrivelse og vurdering af de forhold, der danner baggrund for anbefalingerne. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskudsydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, regnskab, årsberetning og arbejdsplan samt museets indberetning til Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". Desuden indgår kvalitetsvurderingsmødet på museet med deltagelse fra museets bestyrelse og hovedtilskudsydere, der ofte er museets hjemkommune.

Museets forskning vurderes på baggrund af en faglig evaluering foretaget af det relevante faglige råd under Kulturstyrelsen.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Kulturstyrelsens vurdering og anbefalinger samles i en rapport, der bilagt forskningsevalueringen sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Kulturstyrelsens anbefalinger. Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

Et år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.

SILKEBORG KULTURHISTORISKE MUSEUM

Silkeborg Kulturhistoriske Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum med ansvar for arkæologi og nyere tids kulturhistorie i Silkeborg Kommune. Museet er en selvejende institution.

Silkeborg Kulturhistoriske Museum blev etableret i 2009 efter en fusion af de to statsanerkendte museer, Silkeborg Museum og Blicheregnens Museum. Silkeborg Museum blev oprindeligt etableret i 1904, og opnåede statsanerkendelse i 1971. Blicheregnens Museum blev etableret i 1979 efter en sammenlægning mellem lokalmuseerne E Thueninghus i Thorning, Kjellerup Museum og Hinge Museum. Blicheregnens Museum blev statsanerkendt i 1990. Silkeborg Kulturhistoriske Museum er i 2012 yderligere udvidet ved fusion med det ikke-statsanerkendte museum Papirmuseet.

I Silkeborg by har museet følgende besøgssteder: Silkeborg Museum, Arbejderboligen og Papirmuseet. I Thorning by er besøgsstederne Blicheregnens Museum og Thueninghus.

Museet driver desuden Lokalhistorisk Arkiv i Thorning. Arkivet understøtter museets faglige arbejde, men arkivalierne er ikke en del af museets samling, og er dermed ikke omfattet af museumslovens bestemmelser. Driften af arkivet indgår derfor ikke i nærværende kvalitetsvurdering.

Silkeborg Kommune er museets hovedtilskudsyder.

Nøgletal for museet i 2011

- Museet havde 35.012 brugere
- Museets samlede omsætning var på 15,2 mio. kr.
- Museet rådede over 22 årsværk, heraf 13 videnskabelige
- Museets samling omfattede ca. 37.000 genstande

KULTURSTYRELSENS SAMLEDE VURDERING

Det er Kulturstyrelsens samlede vurdering, at museets opgavevaretagelse er tilfredsstillende.

Museet arbejder målrettet med at udvikle og konsolidere den samlede virksomhed som følge af fusion i både 2009 og 2012. Fusionerne og udvidelsen af museets ansvarsområde er en faglig og organisatorisk udfordring, som museet har taget på sig, og aktivt arbejder på at løfte. Særligt hvad angår samlingsvaretagelse og formidling, herunder udvikling af nye formidlings- og undervisningstilbud til skoler og institutioner, arbejder museet systematisk på forbedring og udvikling.

Museet har dog en række udfordringer, særligt hvad angår konsolideringen af museumsfusionerne, museets forskning, magasinforhold og opfølgning på museets arkæologiske virksomhed.

KVALITETSVURDERINGENS FOKUSOMRÅDER

Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse

Arbejdsgrundlag

Silkeborg Kulturhistoriske Museums ansvarsområde er arkæologi og nyere tids kulturhistorie i Silkeborg Kommune. Denne afgrænsning af ansvarsområdet skal fremgå af museets vedtægter.

Inden for ansvarsområdet har museet i sin arbejdsplan defineret særlige indsatsområder for sin virksomhed. På det arkæologiske område har museet særlig fokus på ældre jernalder, herunder især moseliggene Tollundmanden og Ellingkvinden og deres samtid, samt tidlig middelalder, herunder især vandmøller. Inden for nyere tid har museets arbejde gennem årene været vidtrækkende. Naturligt på Steen Steensen Blicher og Silkeborg byhistorie mv. Herudover på bl.a. landhåndværk, produktionsvirksomheder, tekstiler, lertøj, legetøj, foreningsliv, skoler mv. i ansvarsområdet. I planperioden opregner museet således 10 satsningsområder for indsamling, 13 forskningsprojekter og syv større formidlingsindsatser. Nogle af projekterne synes at mangle en klar forbindelse til ansvarsområdet, og flere savner en forbindelse projekterne imellem (sammenhæng mellem forskning, indsamling og formidling).

Det er Kulturstyrelsens indtryk, at museet mangler et fokus i arbejdet inden for nyere tid, der kan synliggøre ”den røde tråd” i museets ansvarsområde.

Museets særlige fokusområder kan reflekteres i museets vedtægter.

Museet formulerer sin mission således: ”Museet skal gennem indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling inden for sit ansvarsområde virke for sikring af Danmarks Kulturarv og belyse tilstande og forandringer inden for kulturhistorien. Museet skal gøre samlingerne tilgængelige for offentligheden og stille dem til rådighed for forskning, samt udbrede kendskabet til resultatet af såvel museets egen forskning som anden forskning baseret på museets samlinger.”

Visionen er, i vedvarende dialog med lokalsamfundet, at arbejde med kulturhistorien og sikre den lokale dimension i den danske kulturarv. Museet ønsker at være et synligt og dynamisk museum for alle i hele museets ansvarsområde.

I den 4-årige arbejdsplan for 2011 til 2014 beskriver museet, hvordan missionen og visionen skal udmøntes. Planen indeholder status og strategi for museets arbejde med de fem museumsfaglige områder: Forskning, indsamling, registrering, formidling og bevaring. Arbejdsplanen beskriver ikke museets organisatoriske og ressourcemæssige forhold i relation til det faglige museale arbejde.

Som følge af ny fusion og ny leder i 2012, har museet igangsat arbejde med reformulering af mission og vision samt en omkalfatring af organisationen.

Organisation

Silkeborg Kulturhistoriske Museums tre afdelinger og deres organisering skal ses i lyset af kommunalreformen og fusioner i både 2009 og 2012. De enkelte museumsafdelinger har tidligere haft hver deres særlige historie, identitet og egenart som henholdsvis købstadsmuseum, hedebrugsmuseum og industrimuseum.

De adskilte afdelinger cementeres i museets vedtægter, der bestemmer, at Silkeborg Museum i Silkeborg og Blicheregnens Museum i Thorning skal være organiseret i to afdelinger, og at det fusionerede museum skal vedkende sig sin historiske baggrund. Den fulde integration af Papirmuseet udestår fortsat, hvorfor denne afdeling endnu ikke er nævnt i de gældende vedtægter.

Afdelingerne fremstår som adskilte med begrænset indbyrdes sammenhæng. Afdelingerne belyser meget forskellige emneområder, uden at der endnu kan peges på tydelige synergieffekter heraf. Det er en udfordring i forhold til konsolideringen af museet som én samlet organisation.

Der er knyttet tre museumsforeninger til Silkeborg Kulturhistoriske Museum med tilsammen over 1.100 medlemmer. To af foreningerne, Silkeborg og Omegns Museumsforening og Blicheregnens Museumsforening er repræsenteret i museets bestyrelse. Papirmuseets Museumsforening er ikke repræsenteret i bestyrelsen, men museet har i 2012 arbejdet med en ændring af vedtægterne med henblik på at Dansk Papirmagerlaug får sæde i bestyrelsen. Vedtægtsændringen er endnu ikke sendt til godkendelse i Silkeborg Kommune og i Kulturstyrelsen. Museet har et betydeligt samarbejde med foreningerne, der organiserer det frivillige arbejde til støtte for museets virksomhed i hver af museumsafdelingerne.

Ledelse

Museets bestyrelse har syv medlemmer og er sammensat således:

- To medlemmer er udpeget af Silkeborg Byråd blandt kommunens Kultur- og Fritidsudvalg
- Formanden og næstformanden fra Silkeborg og Omegns Museumsforening
- Formanden og næstformanden fra Blicheregnens Museumsforening
- Et medlem udpeget af og blandt personalet.

Aktuelt er kønsfordelingen i bestyrelsen to kvinder og fem mænd. Gennemsnitsalderen er 65 år.

Bestyrelsens sammensætning er bestemt i museets vedtægter, der dog ikke beskriver kriterier for bestyrelsesmedlemmernes professionelle kompetencer. Museet oplyser, at ingen bestyrelsesmedlemmer er udpeget på baggrund af særlige professionelle kompetencer i forhold til museets drift og udvikling. Det er dog museets vurdering, at bestyrelsen aktuelt, samlet set, rummer relevante og nødvendige kompetencer.

Kulturstyrelsen konstaterer, at museumsforeningernes repræsentanter tilsammen udgør et flertal i bestyrelsen, og at bestyrelsens sammensætning derved synes at være bestemt af interessentforhold.

Kulturministeriet har i 2011 udsendt publikationen ”God ledelse i selvejende kulturinstitutioner” med en række anbefalinger. Baggrunden for anbefalingerne er stigende krav til ledelsen af kulturinstitutioner. Anbefalingerne skal styrke bestyrelser og direktioner i forhold til at løfte de ledelsesmæssige opgaver og det ansvar, som loven og bekendtgørelsen pålægger dem samt understøtte, at tilskudsmodtagere løser offentligt finansierede opgaver professionelt, kompetent og effektivt. Kulturministeriets mål med anbefalingerne er, at kulturinstitutionernes ledelse sætter sig ind i anbefalingerne og tager dem i anvendelse med de nødvendige tilpasninger til institutionens forhold.

Museet er opmærksom på Kulturministeriets anbefalinger om god ledelse, som også indgår i museets igangværende drøftelser om ny mission, vision, organisation mv.

Museet har pr. 1. juni 2012 fået ny leder. Den afgående havde været leder af Silkeborg Museum i mere end 40 år.

Det er Kulturstyrelsens indtryk, at museets arbejdsgrundlag, organisation og ledelse på mange områder afspejler de tidligere selvstændige museers identitet og egenart. Således er museets arbejdsområder inden for nyere tid vidtrækkende, museet består af adskilte afdelinger med ingen eller begrænset indbyrdes sammenhæng, og endelig afspejler sammensætningen af museets bestyrelse interessentforhold i relation til fusionen i 2009. Dette synes at vanskeliggøre arbejdet med at sikre en samlet organisation, en sammenhængende faglig profil og en fokuseret faglig opgavevaretagelse.

Det er tilfredsstillende:

- at museet arbejder målrettet med at konsolidere og udvikle det samlede fusionerede museum

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets ansvarsområde ikke er tidsmæssigt defineret i vedtægterne
- at museets arbejdsområder inden for nyere tids ansvarsområde er så spredte og vidtrækkende
- at der mangler en klar retning for museets varetagelse af det samlede kulturhistoriske ansvar

- at museet ikke har en strategi for den samlede virksomhed, hvor de faglige målsætninger prioriteres i forhold til museets ressourcer
- at museets organisering ikke sikrer sammenhæng mellem de forskellige afdelinger
- at bestyrelsens sammensætning i høj grad reflekterer interessentforhold

Kulturstyrelsen anbefaler

- at museet overvejer, hvordan den faglige profil kan skærpes med øget fokus på sammenhæng og synergi mellem museumsafdelingernes, samt fokusering inden for nyere tids området
- at museet udarbejder en strategi for den samlede virksomhed med afsæt i ny mission og vision for museet. Strategien bør omfatte beskrivelse af prioriteringen i de organisatoriske og ressourcemæssige forhold mv. således, at de faglige målsætninger sættes i relation til museets rammer, vilkår og ressourcer
- at museet reviderer sine vedtægter i lys af resultatet af arbejdet med ny mission, vision, organisation, afdelinger mv.
- at museets bestyrelse følger Kulturministeriets anbefalinger om god ledelse, herunder løbende vurderer sin sammensætning, og hvilke kompetencer den skal råde over for bedst muligt at kunne understøtte en professionel og kvalitativ drift og udvikling af museet.

Ressourcegrundlag

Økonomi

Museets samlede omsætning i 2011 var på 15,2 mio. kr.

Omsætningen var baseret på:

Betaling for arkæologiske undersøgelser	6,2 mio. kr.
Tilskud fra kommunen	4,6 mio. kr.
Tilskud fra staten	2,6 mio. kr.
Ikke-offentlige tilskud	0,3 mio. kr.
Egen indtjening	1,5 mio. kr.

Museets indtægtsdækkede arkæologiske virksomhed efter museumslovens kapitel 8 udgjorde i 2011 godt 40 % af den samlede omsætning. Denne omsætning er uafhængig af museets øvrige drift.

Silkeborg Kommunes tilskud til museet skal ses i sammenhæng med, at kommunen – udover et direkte driftstilskud på 4,6 mio. kr.– tillige friholder museet fra visse bygningsmæssige udgifter, herunder nødvendig vedligeholdelse af bygninger og pleje af udearealer.

Det fremgår af museet årsregnskab for 2012, at museets egenkapital udgør 5,8 mio. kr. Museet oplyser, at nogle af disse midler er afsat til udformning af lovpligtige beretninger for den arkæologiske virksomhed samt til forskning og formidling. Der er pt. ingen konkrete planer for anvendelsen af den øvrige

opsparede kapital, men museet oplyser, at have brug for en god likviditet til udlæg i forbindelse med den arkæologiske virksomhed.

Det er Kulturstyrelsens holdning, at museer skal anvende deres midler frem for at spare dem op.

Personale

I 2011 rådede museet over ca. 22 årsværk, hvoraf 13 var fastansatte videnskabelige årsværk. Af disse blev syv årsværk udført af hhv. direktøren sammen med to arkæologiske museumsinspektører, to nyere tids inspektører, en formidlingsinspektør og en konservator. Derudover blev seks fastansatte videnskabelige årsværk finansieret af indtægtsdækket arkæologisk virksomhed betalt af bygherrer.

De resterende ni fastansatte årsværk blev udført af hhv. to formidlingsmedarbejdere, to administrative medarbejdere, to håndværkere, tre museumsassistenter, otte kustoder og fire cafémedarbejdere. Flere af disse årsværk blev udført af medarbejdere på deltid.

Til museet er desuden tilknyttet ca. 80 frivillige, der tager aktiv del i museets arbejde. De frivilliges arbejdskraft er i Danske Museer i Tal opgjort til at være ca. to årsværk.

Bygninger

Silkeborg Kulturhistoriske Museum råder over tre bygningskomplekser:

Silkeborg Museum er indrettet i den fredede hovedbygning til Silkeborg Hovedgård samt i en nyere udstillingsbygning opført i 1991 i tilslutning hertil. Til afdelingen hører desuden en nærliggende arbejderbolig indrettet med historiske interiører, et konserveringsværksted samt et keramikværksted og skolestue. Bygningerne er omkranset af et haveanlæg. Bygninger og have forekommer særdeles velholdte.

Blicheregnens Museum er indrettet i udlængerne til den gamle præstegård i Thorning, hvor Steen Steensen Blicher i en periode var præst. Bygningerne er i 1970'erne blevet gennemgribende renoveret til museumsformål, og fremstår stadig som en rimelig ramme om museets udstillinger. Til Blicheregnens Museum hører et lille selvstændigt beliggende bindingsværkshus - Thorninghus - der anvendes til formidlingsformål.

Papirmuseet har til huse i en del af den tidligere Silkeborg Papirfabrik. Museet fungerer som et arbejdende værksted med udstillinger, og er indrettet i de oprindelige produktionslokaler med funktionsdygtige redskaber og maskiner. Bygningen, er en typisk industribygning fra det 20. århundrede beliggende ned til Gudenåen tæt på Silkeborg Museum.

Det er et gennemgående træk ved museumskomplekserne, at der er tilstræbt størst mulige udstillings- og publikumsarealer.

Foruden de tre museumskomplekser råder museet over tre magasinbygninger/lokaler forskellige steder i kommunen. Kun den ene magasinbygning er velegnet til formålet. Magasinforholdene behandles mere indgående i afsnittet om museets bevaringsforhold.

Museets bygninger i Silkeborg er ejet af Silkeborg Kommune, der stiller dem til rådighed for museet mod en husleje. Kommunen er ansvarlig for den udvendige vedligeholdelse. Indvendig vedligeholdelse påhviler museet. Museets bygninger i Thorning er ejet af Thorning Menighedsråd og udlejet til museet på en langtidskontrakt. Udvendig og indvendig vedligeholdelse påhviler udlejer. En garagebygning i Knudstrup, der anvendes til magasin, er et privat lejemål, hvor udlejer står for den udvendige vedligeholdelse.

I 2011 udgjorde museets udgifter til bygningsdrift 6,8 % af museets samlede udgifter, hvilket er lavere end det gennemsnitlige niveau for tilsvarende museer.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museets arbejde og udvikling understøttes af Silkeborg Kommune i form af et væsentligt driftstilskud samt friholdelse for visse omkostninger forbundet med bygninger og udenomsarealer, der er kommunalt ejede
- at museet har mange frivillige, der understøtter museets virksomhed
- at museets udgifter til bygningsdrift kun udgør 6,8 % af det samlede budget

Det er tilfredsstillende:

- at museet har et bæredygtigt økonomisk grundlag
- at næsten halvdelen af museets årsværk er fastansatte videnskabelige medarbejdere
- at museets bygningsmasse generelt er i god vedligeholdelsesmæssig stand

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet undgår en unødigt stor opsøret kapital
- at museet fastholder prioriteringen af fastansatte videnskabelige medarbejdere, der kan bidrage til at varetage og udvikle de museumsfaglige opgaver
- at museet gennemfører en analyse af den samlede bygningsmasse med henblik på vurdering af behov i forhold til museets ressourcegrundlag og i forhold til, hvad der bedst understøtter museets virksomhed og udvikling.

Forskning

Museet er forpligtet til at forske i sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen.

Museet har oplyst til museumsstatistikken Danske Museer i Tal, at forskningsproduktionen i 2011 var nul publikationer.

Som led i kvalitetsvurderingen har museet indsendt sine forskningspublikationer for de seneste fire kalenderår, i alt 12 publikationer. Det Arkæologiske Faglige Råd har evalueret museets arkæologiske forskning (bilag 1). Det Faglige Råd for Nyere Tids Kulturhistorie har evalueret museets forskning inden for nyere tid (bilag 2).

Museet har indsendt to publikationer inden for arkæologi til evaluering. Den ene er en engelsk udgave af en monografi om Tollundmanden, der udkom i 2007. Den anden er et samleskrift med en række omskrevne seminarindlæg om Tollundmanden belyst i en bredere jernalderkontekst. Publikationerne dækker emnemæssigt snævert inden for ansvarsområdet. Ingen af publikationerne vurderes som forskning efter det almene forskningsbegreb. Der er tale om populærvidenskabelige værker af høj kvalitet.

Hvad angår nyere tid er der indsendt 10 publikationer til evaluering. Publikationerne omfatter to monografier samt otte artikler udgivet i lokalhistoriske årbøger, som egne publikationer samt i form af et publiceret bidrag til en international konference. Publikationerne er emnemæssigt bredt dækkende inden for ansvarsområdet. Ingen af de fremsendte publikationer angives at have været genstand for fagfællebedømmelse. Det konkluderes i evalueringen, at kun én artikel karakteriseres som forskning efter det almen forskningsbegreb, men at flere af publikationerne, ved en relativt lille indsats, vil kunne løftes til at imødekomme standardkravene til historisk forskning.

Museet har som led i sin arbejdsplan 2011-14 en nedskrevet strategi for sin forskning. Det fremgår, at museet tager forskningsmæssigt udgangspunkt i konkrete genstande og forhold i ansvarsområdet og perspektiverer til en bredere kontekst. På den måde sikrer museet den lokale dimension i forskningen.

Museet løfter sin forskningsopgave i samarbejde med andre museer, vidensinstitutioner og faglige netværk regionalt, nationalt og internationalt.

På det arkæologiske område har museet særlig forskningsfokus på jernalder og tidlig middelalder, herunder på Tollundmanden og Ellingkvinden, Gødvad, bebyggelser ved Gudenåen og borgbyggeri i Midtjylland samt et tværfagligt (arkæologi og historie) fokus på Silkeborg Slot. Inden for nyere tid har museet planer om at forske i landhåndværk, idrætsliv, oplysning og vækkelse, højtid og fest, normalt og unormalt, mænd og kvinder samt i kulturmiljøer.

Arbejdsplanen rummer ikke overvejelser om forskningsfinansiering og forskningens publicering.

Det er Kulturstyrelsens indtryk, at der på det arkæologiske felt fastholdes et fagligt fokus på det særegne inden for ansvarsområdet. Der synes ikke at være samme fokus på ansvarsområdets særegenheder inden for nyere tid. Det er endvidere styrelsens indtryk, at museets arbejdsplan og strategi for forskning er meget ambitiøs, men fremstår som en række ufinansierede hensigter. Det virker usikkert, om de mange forskningsplaner kan realiseres i form af egentlig forskningspublicering, eftersom museet de sidste fire år kun har publiceret én enkelt publikation, der kan karakteriseres som forskning. Det bidra-

ger til usikkerheden, at flere af de planlagte forskningsprojekter er ”gengangere” fra den forrige arbejdsplan, der ikke blev gennemført.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har en nedskrevet strategi for sin forskning

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets produktion og publicering af forskning efter det almene forskningsbegreb er så beskednen
- at museets forskningsstrategi ikke indeholder overvejelser og planer i forhold til ressourcer og publicering

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet ikke har publiceret forskning efter det almene forskningsbegreb indenfor den arkæologiske del af ansvarsområdet de sidste fire år

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet reviderer sin forskningsstrategi og supplerer den med overvejelser og plan for tilvejebringelse af ressourcer samt for publicering. Strategien bør samlet set omfatte mål og plan for relevante forskningsaktiviteter inden for ansvarsområdet, tilvejebringelse af ressourcer, forsknings-samarbejder, publicering, kompetenceudvikling mv. Der bør tillige være en sammenhæng mellem museets forskning, indsamling og formidling
- at museet prioriterer forskningen højere, og skaber rum og ressourcer til formålet, evt. ved at bruge af de opsparede midler

Formidling

Museet er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin viden i spil i forhold til brugerne og i det omgivende samfund.

Silkeborg Kulturhistoriske Museum ønsker at være et synligt og udadvendt museum for alle i kommunen - i stadig dialog med lokalsamfundet. Derfor ønsker museet, at formidlingen skal have høj prioritet og rumme muligheder for at skabe udstillinger og arrangementer også af national og international interesse.

Silkeborg Kulturhistoriske Museum driver en omfattende formidlingsvirksomhed fra alle tre museumsafdelinger. Det sker ved basisudstillinger, særudstillinger, rundvisninger, arbejdende værksteder, foredrag, aktivitetsdage mv. Hertil kommer talrige arrangementer uden for museets bygninger i form af ekskursioner, besøgsdage ved arkæologiske udgravning, byvandring o. lign. Museet har endvidere en omfattende produktion af formidlingspublikationer og formidler desuden skriftligt typisk i regionale historiske tidsskrifter og i museets årsskrifter.

Museets permanente udstillinger omfatter formidling af oldtidens perioder med særligt fokus på Tollundmanden og Ellingkvinden. Indenfor nyere tid bl.a. Silkeborg Slot og by, glasproduktion, Sorring lertøj, gamle håndværk, borgerstuer fra 1800-tallet, arbejderliv i Silkeborg, Blicher og hans samtid samt papirproduktion. Udstillingerne varierer i form. Hovedparten af de permanente udstillinger er traditionelt formidlet med tekstplancher, montrer med genstande og interiører suppleret med skriftlige formidlingsark. Der gøres i begrænset omfang brug af nye medier og brugerinddragende elementer i udstillingsformidlingen. Den eksisterende udstilling på Blicheregnens Museum er ikke ændret siden etableringen i 1979. Udstillingerne i nybygningen til Silkeborg Hovedgård af bl.a. Tollundmanden og Ellingkvinden er etableret i 1991 med et mere moderne udstillingsdesign, med fordybelsesrum, lyseffekt mv. På Papirmuseet kan brugerne opleve maskiner i produktion og selv være papirmagere.

Museet benytter særudstillinger til at perspektivere museets samling og ansvarsområde, herunder fx en særudstilling af træsnit af Sabina Pedersen som visuel fortolkning af Blicher. Museet formidler også arkæologiske fund fra museets aktuelle arkæologiske arbejde i Silkeborg Kommune.

Museet oplyser at have planer om brug af QR-koder og iPads i sin formidling samt planer om en større omkalfatring og modernisering af udstillingskonceptet i Silkeborg Hovedgård.

Den analoge formidling suppleres af formidling via hjemmesiden. Hjemmesiden for det samlede Silkeborg Kulturhistoriske Museum fungerer som fælles indgang til de enkelte afdelingers egne hjemmesider. Museet formidler desuden dele af ansvarsområdet på tre relaterede hjemmesider med mere specifikt indhold.

Hjemmesiderne giver - samlet set - gode og dækkende oplysninger om museet og formidler væsentlige dele af ansvarsområdet, bl.a. ved temafortællinger, og ved en opdateret arkæologisk blog. Hjemmesiderne havde 143.000 unikke brugere i 2011, hvilket er forholdsvis højt. Museet oplyser, at antallet af web-brugere er stigende.

Museet har igangsat arbejde med at forny museets hjemmeside med henblik på øget sammenhæng, og med henblik på at afspejle museets organisation som ét museum.

Museet driver skoletjeneste i alle tre afdelinger, der foruden selve undervisningen også varetager produktion af undervisningsmaterialer - både analoge og digitale. Museets undervisningstilbud er tilpasset læreplaner og trinmål. De digitale undervisningstilbud er tilgængelige fra museets hjemmeside og findes desuden på e-museum. Skoletjenesten varetages på professionelt niveau af fem medarbejdere med kompetencegivende uddannelser inden for formidling eller undervisning. Museet samarbejder desuden i betydeligt omfang med kommunen om prioriteringen af børnekulturelle aktiviteter.

Museets indberetning til Kulturstyrelsens museumsstatistik, Danske Museer i Tal, giver et kvantitativt billede af en del af museets formidling. Det fremgår af statistikken, at museet i 2011 producerede 23 særudstillinger og 13 formidlingspublikationer. Museet gennemførte desuden 162 omvisninger i museet

og var vært for 61 museumsarrangementer uden for museet. Herudover varetog museet undervisning af 268 skoleklasser/hold fra grundskoler, ungdomsuddannelser og andre uddannelsesinstitutioner.

Museet samarbejder med andre museer og institutioner om udvikling af sin formidling og undervisning og indgår i relevante faglige netværk.

Besøgstal og brugere

I 2011 havde museet 34.540 besøgende på de tre museumsafdelinger tilsammen. Det var en stigning i besøgstallet i forhold til 2010 på 28 %. De fordelte sig med 27.723 besøgende på Silkeborg Museum, 6.817 på Blicheregnens Museum og 5.830 på Papirmuseet. Desuden havde museet 2.500 brugere, der deltog i museets annoncerede offentlige arrangementer andre steder end på museets adresser.

Det fremgår af Den Nationale Brugerundersøgelse fra 2011 (der alene omfattede afdelingen Silkeborg Museum), at museets brugere samlet set vurderede museumsoplevelsen som gennemsnitlig i forhold til de øvrige statsanerkendte kulturhistoriske museer. Museet vurderes dog markant lavere end gennemsnittet, hvad angår andelen af unge brugere og på muligheden for aktiv deltagelse. Omvendt vurderes museet højt på andelen af midaldrende brugere og højt på museets service, café og butik.

Museets strategiske overvejelser for den samlede formidlingsvirksomhed er delvist beskrevet i arbejdsplanen.

Det er Kulturstyrelsens indtryk, at Silkeborg Kulturhistoriske Museum arbejder målrettet på at udvikle sin formidling. Formidlingen på museets forskellige afdelinger virker dog stadig ukoordineret og uden fælles udtryk og sammenhæng.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet driver en omfattende formidlingsvirksomhed af det samlede ansvarsområde med varierede formidlingsformer og -tilbud
- at museet har et velfungerende professionelt undervisningstilbud til skoler og ungdomsuddannelser, der er tilpasset trinmål og læreplaner, og som benyttes i stort omfang

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke har en nedskrevet strategi for den samlede formidlingsindsats
- at museet kun i begrænset omfang benytter nye medier og brugerinddragende elementer i sin formidling
- at der ikke synes at være sammenhæng mellem formidlingen på museets tre afdelinger
- at web-formidlingen finder sted på flere forskellige sites med hver deres identitet og design

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet udbygger sin formidlingsstrategi for det samlede formidlingsarbejde med henblik på fortsat sikring af sammenhæng, kvalitet og udvikling. Med afsæt i bl.a. resultaterne fra de Nationale Brugerundersøgelser bør strategien omfatte planer for en differentiering af formidlingen til forskel-

lige brugergrupper samt overvejelser om brug af varierede formidlingsformer og -tilbud, herunder øget brug af nye medier, brugerinddragelse og interaktivitet. Strategien bør tillige sættes i relation til museets organisering og ressourcegrundlag

- at museet prioriterer ressourcer til realisering af planerne om udvikling af museets udstillinger

Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde.

Museets samling omfatter ca. 37.000 genstande fra oldtid, middelalder og nyere tid. Museet oplyser til Danske Museer i Tal (2011), at alle dele af samlingen har forbindelse til ansvarsområdet.

I 2011 indsamlede museet 80 genstande inden for nyere tid og 2294 arkæologiske genstande inden for oldtid og middelalder. Museet oplyser, at alle genstande blev indsamlet aktivt i forbindelse med udstillinger og undersøgelsesvirksomhed. Museet har skriftlige retningslinjer for modtagelse af genstande, og anfører en museumsfaglig begrundelse for hver accession.

Museet har en nedskrevet indsamlingspolitik for nyere tid, der skal sikre, at museet fører en bevidst og restriktiv indsamlingspraksis. Det fremgår af indsamlingspolitikken, at museet vil have særligt fokus på indsamling indenfor ni områder i ansvarsområdet, hvoraf kun en del har et tydeligt ophæng i museets forskningsplaner. Dermed savnes der i nogle tilfælde en klar forbindelse mellem museets indsamling og forskning.

Museet har ikke nogen nedskreven indsamlingspolitik for den arkæologiske virksomhed. Indsamlingen på området er reflekteret i museets arbejdsplan.

En samlingsgennemgang med tilskud fra Kulturstyrelsens bevaringspulje er igangsat i 2012 med henblik på en fokusering af bevaringsindsatsen i forhold til genstandenes betydning og potentiale for forskning og formidling i ansvarsområdet.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har en nedskrevet politik for sin indsamling indenfor nyere tid, der sikrer, at museet fører en aktiv og restriktiv indsamlingspraksis

Det er tilfredsstillende:

- at museet har igangsat en samlingsgennemgang med henblik på at fokusere bevaringsindsatsen i forhold til genstandenes betydning for forskning og formidling i ansvarsområdet

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets indsamlingspolitik ikke sikrer sammenhæng mellem museets indsamling og forskning

- at museet ikke har en indsamlingspolitik for det arkæologiske område

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet reviderer sin indsamlingspolitik, så den dækker det samlede ansvarsområde, og det sikres, at museet fører en aktiv og restriktiv indsamlingspraksis, der udspringer af museets forskning
- at museet fortsætter den igangsatte samlingsgennemgang og tager initiativ til at udskille de dele af samlingen, som savner den fornødne forsknings- og formidlingsmæssige betydning for ansvarsområdet
- at museet søger Kulturstyrelsen om tilskud til den fortsatte gennemgang af samlingerne og rådgivning med henblik på udskillelse og eventuel kassation fra samlingerne.

Registrering

Museet er forpligtet til at registrere og indberette sin samling til de centrale kulturarvsregistre: Museernes Samlinger og Kunstindeks Danmark (KID). Registreringen skal ske efter fastlagte standarder, der muliggør udveksling af data nationalt og internationalt.

Af museets samling på ca. 37.000 genstande er 95 % registreret. 33.200 genstande svarende til 90 % af samlingen er desuden indberettet til Museernes Samlinger.

Museet har dermed fulgt sin handlingsplan for indberetning til Museernes Samlinger. Det aktuelle mindre efterslæb reflekterer Papirmuseets samlinger, der først blev optaget i museet i 2012.

Museet har nedskrevne retningslinjer for registreringen, der blandt andet sikrer, at de museumsfaglige begrundelser for accessionen indgår i registreringen.

Museet råder over personale med nødvendige registreringskompetencer.

Det er meget tilfredsstillende:

- at 90 % af museets samling er registreret og indberettet til Museernes Samlinger.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har nedskrevne retningslinjer for sin registrering
- at museets registreringsmedarbejdere har nødvendige kompetencer til at varetage opgaven

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet prioriterer at afsætte de nødvendige ressourcer til at registrere og indberette de dele af Papirmuseets samlinger, der skal indlemmes i museets samling.

Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som en udbedrende indsats i forhold til samlingens betydning lokalt og nationalt samt forsknings- og formidlingsmæssig værdi. Bevaring omfatter i almindelighed museets opbevaring, sikring, opsyn og konservering af samlingerne.

Silkeborg Kulturhistoriske Museums samlinger er udstillede eller opbevares på magasiner i de tre museumsafdelinger og på tre fjernmagasiner.

Om samlingens generelle bevaringstilstand har museet i 2011 indberettet, at 68 % er i formidlingseget tilstand, 15 % er i stabiliseret tilstand, 10 % er behandlingskrævende mens 7 % er i svært skadet tilstand.

Bevaringsforholdene i museets tre afdelinger og tre fjernmagasiner er beskrevet i en rapport udarbejdet af museets egen konservator i 2012. Det fremgår af rapporten, at bevaringsforholdene i museets bygninger er af meget varierende standard. I udstillingerne er bevaringsforholdene generelt gode med mulighed for styring af klima og lysforhold. Det samme gælder museets store velindrettede fjernmagasin på Buskelundtoften. Museets øvrige magasinlokaler er ikke velegnede til opbevaring af samlingen. Det er ikke muligt at styre klimaet tilstrækkeligt, der er vanskelige adgangsveje og dårlige muligheder for rengøring. Værst er en garage til lastbiler, der anvendes til opbevaring af større genstande af træ og metal. Museet oplyser, at magasinet er under afvikling, men at museet hænger på lejeudgifter frem til 2016.

Kulturstyrelsen konstaterer, at museet, inden for de bygningsmæssige rammer der er til rådighed, gør en stor indsats for at stabilisere og forbedre bevaringsforholdene. Det viser sig bl.a. ved en høj standard på samlingens renholdelse og emballering, og hvad angår det tekniske bl.a. ved, at museet systematisk har installeret vandskadesikringer og affugtere for at imødegå risikoen for indtrængende vand og fugt.

Hvad angår sikringen mod brand tyveri og hærværk har museet automatisk virkende brand- og tyveri-alarmeringsanlæg, der omtrent dækker hele samlingen. Der er opsyn i åbningstiden og en del af udstillingerne er desuden videoovervåget. Museet holder årlige brandøvelser, og der føres regelmæssigt tilsyn med udstyret til brandbekæmpelse.

Museets konservator fører et konserveringsfagligt opsyn med hele samlingen efter faste terminer, og der føres logbog som led i opsynet. Opsynet er en del af det forebyggende bevaringsarbejde, konservator udfører i samarbejde med museets to samlingsinspektører.

Museet løser selv en del af de udbedrende konserveringsopgaver ved sin egen konservator. Værkstedsfaciliteterne er dog for små og utilstrækkelige til, at konservator kan løfte alle museets konserveringsopgaver.

Museet indgår pt. i to forskellige konserveringsordninger som følge af de tidligere selvstændige museers tilknytning til henholdsvis Bevaringscenter Skive og Østjysk Bevaringsnetværk. Museet overvejer den rette fremtidige konstruktion efter de forestående ændringer på området ved den nye museumslov.

Det er tilfredsstillende:

- at bevaringsforholdene i museets udstillinger og på hovedmagasinet er gode
- at museet inden for de bygningsmæssige rammer systematisk arbejder for at stabilisere og forbedre bevaringsforholdene
- at museets bevaringsarbejde er baseret på relevante professionelle kompetencer

Det er ikke tilfredsstillende:

- at væsentlige dele af museets samling opbevares under bevaringsmæssigt utilstrækkelige forhold

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet udarbejder en prioriteret bevaringsplan, for såvel den præventive som den udbedrende bevaringsindsats
- at museet overvejer mulighederne for at indgå i eksisterende eller nye magasin-fællesskaber med andre museer

Den faste kulturarv

De statsanerkendte kulturhistoriske museer skal gennem samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne arbejde for, at væsentlige bevaringsværdier sikres for eftertiden.

Silkeborg Kulturhistoriske Museum varetager inden for sit ansvarsområde opgaver i henhold til museumslovens kapitel 8 inden for nyere tids kulturhistorie og arkæologi. Museet bidrager, i samarbejde med Silkeborg Kommune, med at udpege, undersøge, dokumentere og sikre bevaringsværdier, som led i kommunens fysiske planlægning.

Museet har et godt og tæt samarbejde med kommunen om den fysiske planlægning med henblik på udpegning, sikring og synliggørelse af de kulturhistoriske værdier, og at museet medvirker til at kvalificere kommunens planlægningsarbejde. Museet inddrages tidligt i planprocessen om end samarbejdet ikke er formaliseret. Samarbejdet foregår efter en god ad hoc praksis. Museet ønsker en øget formalisering af samarbejdet med Teknisk Forvaltning.

Museet har i 2011 bidraget til ni lokalplaner og har i samme periode behandlet 1.278 bygge- og anlægs-sager. Museet har gjort indsigelser/bemærkninger i bygge- og anlægssager i 19 tilfælde, og i 18 tilfælde har myndigheden fulgt museets indsigelser. Museet er ugentligt eller oftere i skriftlig og telefonisk kontakt med kommunen om den fysiske planlægning.

Den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed

Museet var i 2011 primært engageret i undersøgelser af det 24 km. lange motorvejstracé omkring Silkeborg. Ved årets udgang var 25 lokaliteter udpeget til egentlig udgravning finansieret af bygherre. Parallelt med undersøgelserne på motorvejen foretog museet en række mindre udgravninger i kommunen heraf flere for private bygherrer. Museet gennemfører tillige uddannelsesgravninger for studerende i samarbejde med Århus Universitet.

Museet har generelt god praksis og orden i de administrative forhold omkring den arkæologiske virksomhed, herunder indsendelse af fagligt velbegrundede budgetter, og er ajour i forhold til bygherrerapporter. Museet har til gengæld et væsentligt efterslæb i forhold til de videnskabelige beretninger for sine udgravninger og med indberetninger af fundsteder til det centrale register Fund & Fortidsminder. Ved afslutning af arkæologiske undersøgelser forventes det, at alle lokaliteter i Fund og Fortidsminder er opdateret, og at beretning er uploadet for alle lokaliteter.

Museet modtog i oktober 2012 en liste over de beretninger, Kulturstyrelsen har registreret som museets beretningsefterslæb, heraf 113 beretninger fra arkæologiske undersøgelser i perioden 2003-2012 samt 40 beretninger fra perioden før 2003. Kulturstyrelsen anser det store beretningsefterslæb for uacceptabelt. Hvis museet fortsat ønsker at varetage et arkæologisk ansvarsområde, er det nødvendigt, at museet lever op til de gældende bestemmelser på området.

Museet formidler aktivt den arkæologiske virksomhed gennem bl.a. åbne udgravninger, særudstillinger om aktuelle gravninger og fund samt en blog, hvor arkæologernes arbejde kan følges. Museet har ikke et tilsvarende forskningsafkast på den arkæologiske virksomhed.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har et tæt og velfungerende samarbejde med Silkeborg Kommune og med udbytte bidrager til kommunens plan- og udviklingsarbejde
- at museet har et aktivt formidlingsafkast af den arkæologiske virksomhed

Det er tilfredsstillende:

- at museet har god praksis og orden i de administrative forhold omkring den arkæologiske virksomhed

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet har så stort et beretningsefterslæb for de arkæologiske undersøgelser
- at museet ikke har et publiceret forskningsafkast af den arkæologiske virksomhed

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet indarbejder plan for forskningsafkast af den arkæologiske virksomhed i museets forskningsstrategi i overensstemmelse med de nye krav på området

- at museet fortsætter og videreudvikler sit aktive formidlingsarbejde af den arkæologiske virksomhed, og at dette tillige indarbejdes i museets strategi for den samlede formidlingsindsats
- at museet fastholder, og i lys af nye krav udvikler, sin gode administrative praksis omkring den arkæologiske virksomhed
- at museet fastholder og fortsat udvikler sin rolle som aktør i den kommunale planlægning og udvikling

Kulturstyrelsen påbyder:

- at museet hurtigst muligt udarbejder en plan for afvikling af beretningseftersløbet fra arkæologiske undersøgelser
- at museet indsender afviklingsplanen til godkendelse i Kulturstyrelsen. Styrelsen forventer, at det samlede beretningseftersløb er afviklet senest den 1. juli 2014.

Museets fremtid

Silkeborg Kulturhistoriske Museum følger udviklingen på museumsområdet. Aktuelt har museets ledelse ingen planer om, at museet skal fusionere med andre museer. Museet ønsker at videreføre sin virksomhed som selvstændigt, lokalt forankret, statsanerkendt museum i Silkeborg Kommune. Museet er derfor indstillet på, selvstændigt at kunne modsvare de krav, som Kulturstyrelsen stiller til varetagelsen af det arkæologiske arbejde. På en række områder ser museet muligheder for et konstruktivt samarbejde med de andre museer i ”vækstbåndskommunerne” Randers, Viborg og Horsens.

KVALITETSVURDERINGSBESØGET PÅ SILKEBORG KULTURHISTORISKE MUSEUM

Besøget på Silkeborg Kulturhistoriske Museum fandt sted den 6. februar 2013

Fra museet deltog:

- Formand for museets bestyrelse Preben Strange
- Medlem af museets bestyrelse Jørn Rye-Rasmussen
- Museumsdirektør Ole Nielsen
- Museumsinspektør Karen Margrethe Boe
- Formidler Mette Bundgaard
- Museumsinspektør Peter Mohr Christensen
- Formidler Anja Høegh Gjerløv
- Museumsinspektør Line Højgaard
- Museumsinspektør Knud Bjerring Jensen
- Konservator Lars Vig Jensen
- Museumsinspektør Keld Dalsgaard Larsen
- Forvalter Thomas Noe Rafn
- Papirmager Bent Schmidt
- Regnskabsfører Susanne Weiss

Fra Silkeborg Kommune:

- Formand for Kulturudvalget i Silkeborg Kommune, Steen Vindum
- Kulturchef i Silkeborg Kommune, Freddie Davidsen

Fra Kulturstyrelsen:

- Chefkonsulent Kathrine Lehmann
- Specialkonsulent Sophie Bruun
- Museumskonsulent Hans-Henrik Landert

På kvalitetsvurderingsbesøget blev følgende steder besigtiget:

- Blicheregnens Museum i Thorning
 - udstillinger, særudstillingslokaler og magasiner
- Silkeborg Museum i Silkeborg
 - udstillinger, magasiner, kontorer og værksteder
- Papirmuseet i Silkeborg
 - produktion og udstillinger
- Museumsmagasinet i Knudstrup
- Museumsmagasinet i Buskelundtoften

Forskningsevaluering, Silkeborg Museum, 2009-2012, arkæologi

Museet har fremsendt to publikationer tilbedømmelse:

- Fischer, C. 2012: *Tollund Man. Gift to the gods.*
- Boe, K. M., T. Capelle & C. Fischer (ed.) 2009: *Tollundmandens verden. Kontinentale forbindelser i tidlig jernalder.*

Begge bøger udspringer af museets mangeårige fokus på formidling og forskning vedr. museets arkæologiske klenodie, Tollundmanden. En række flotte udstillinger og seminarer har kredset om Tollundmanden, det samtidige samfund, oldtidens offerskikke mv.

Begge bøger er flotte og velskrevne. Fischer 2012 er en engelsk udgave af den danske version fra 2007 ("Tollundmanden. Gaven til guderne. Mosefund fra Danmarks forhistorie"). Boe *et. al.* 2009 udgør et samleskrift af en række omskrevne seminarindlæg. Ingen af forfatterne er eller har været ansat på Silkeborg Museum. Derimod er/var to af redaktørerne, Karen Boe og Christian Fischer, ansat på Silkeborg Museum.

Begge bøger indeholder en række væsentlige forskningsresultater, men det er meget vanskeligt at vurdere dem i forhold til de tre elementer i det almene forskningsbegreb, originalitet, transparens og gyldighed, da der ikke er en eneste litteraturhenvielse i bøgerne. I Boe *et. al.* 2009 er der udelukkende en række forslag til videre læsning bagerst i bogen. **Bøgerne kan således ikke karakteriseres som egentlige forskningsarbejder ud fra det almene forskningsbegreb**, men derimod som populærvidenskabelige værker af høj kvalitet. I øvrigt vil **Boe *et. al.* 2009 på ingen måde kunne karakteriseres som forskning udført på Silkeborg Museum, da museet udelukkende har bidraget til redaktionen** (hvor krævende en sådan opgave så end måtte være) **og altså ikke leveret original forskning selv.**

Da de to bøger ikke kan betegnes som forskning efter kriterierne i det almene forskningsbegreb, skal nærværende bedømmelse reelt ikke behandle disse yderligere. Skal der alligevel knyttes et par ekstra kommentarer her til i henhold til Styrelsens notat vedr. forskningsevaluering, kan følgende anføres: De to bøger er relevante i forhold til museets ansvarsområde og afspejler også et fokusområde i museets arbejdsplan. Der er dog netop tale om kun ét af fokusområderne indenfor den arkæologiske del af museets arbejdsplan (kun arbejdsplanen for 2012-2015 er fundet på nettet: <http://silkeborg-kulturhistoriske-museum.dk/?Organisation:Arbejdsplan>). Dette kan ikke karakteriseres som dækkende for det arkæologiske set i øvrigt meget spændende ansvarsområde, som Silkeborg har.

Samlet set må Silkeborg Museum indenfor den arkæologiske forskning altså siges ikke at leve op til kravene til et statsanerkendt museum i perioden 2009-2012. Der er ikke udgivet en eneste publikation, der lever op til kriterierne i det almene forskningsbegreb. Selv om der i de forskningsmæssige tilnærmelser er foretaget en forståelig fokusering på Tollundmanden, hans samtid og tilgrænsende emner, må dette fokus trods alt siges at være for snævert i forhold til museets ansvarsområde og arbejdsplan.

Mads Runge, 14.1.2013

Forskningsevaluering af Silkeborg Kulturhistoriske Museum, Nyere Tid

Vurderingen er foretaget af museumsinspektør, ph.d. Morten Pedersen, Nordjyllands Historiske Museum og lektor, Dr. phil. Michael Wagner, Aalborg Universitet.

Til vurderingen er indleveret følgende:

1. Christensen, Anne Sofie Vemmelund: Elle alene i verden. *Brudstykker fra Blicheregnen*, Viborg 2009, s. 60 – 66. ISSN 0908-7737.
2. Kruse, Hans: Skræ – kort og godt. *Brudstykker fra Blicheregnen*, Viborg 2009, s. 87 – 93. ISSN 0908-7737.
3. Larsen, Keld Dalsgaard: Leve for friheden, skønheden og personligheden. Om Johan Skjoldborg på Dynæs 1907-1914. *Østjysk Hjemstavn 2012*, s. 117 – 127. Silkeborg 2012. ISSN 0108-3570.
4. Larsen, Keld Dalsgaard: Silkeborg. Historisk rids over vor nye kommune. *Silkeborg Kulturhistoriske Museum 2012. Midt i vadestedet*, s. 48 – 73. Silkeborg 2012.
5. Larsen, Keld Dalsgaard: Dampskibet Hjejlen. Refleksioner i et jubilæumsår. *Østjysk Hjemstavn 2011*, s. 44 – 53. Silkeborg 2011. ISSN 0108-3570.
6. Larsen, Keld Dalsgaard, Kurt Balle Jensen og Lis Thavlov: *Hjejlen og det skønne Silkeborg*. 191 s. ISBN 978-87-985061-5-7.
7. Larsen, Keld Dalsgaard og Kurt Balle Jensen: *Århusbakken. Mennesker og fortællinger*. 176 s. Silkeborg 2010
8. Larsen, Keld Dalsgaard: *God borgerlig mad. Om pensionater og pensionærer i Silkeborg*. Østjysk Hjemstavn 2010, s. 91 - 98. Silkeborg 2010. ISSN 0108-3570.
9. Larsen, Keld Dalsgaard: Silkeborg – herfra vor verden går. Om lokalforandring i en globaliseret verden. *Silkeborg Museum 2009*, s. 23 – 36. Silkeborg 2009.
10. Nielsen, Bent Schmidt: Watermarks after the arrival of the papermachine. *IPH Congress Book vol. 18*, s. 127 – 132. Ed. Association Francaise pour l'Étude et l'Histoire du Papier et des Papeteries, Angoulême, France. Angoulême 2010. ISSN 1815-669X.

Karakteristik

Publikationerne består af to monografier (6) og (7) samt en række artikler udgivet i lokalhistoriske årbøger (1), (2), (3),(5), (8), i museets egne publikationer (4) og (9) og i form af publicerede bidrag til en international konference (10). Ingen af de fremsendte publikationer angives at have været genstand for fagfællebedømmelse og på nær det engelsksprogede konferencebidrag (10) er de alle på dansk. I det følgende behandles hvert nummer for sig.

Vedrørende (1) er der tale om en artikel i årsskriftet fra Blicheregnens Museumsforening. Målgruppen er – både her og i de øvrige årbogsartikler – det brede publikum, som det er naturligt i en sådan årbog. Artiklen er et socialhistorisk casestudie, som giver et levende indblik i en lokal kvindes – og krigsenke fra Slaget på Rheden – nødssituation, og skildrer hendes og lokale autoriteters kamp for tilkendelse af enkepension og fattighjælp i det tidlige 1800-tal. Grundlaget er primært kildemateriale, hvis placering anføres i teksten, ligesom der gives helt enkelte litteratur- og kildehenvisninger, uden at artiklen dog placerer sig forskningsmæssigt i forhold til anden forskning, angiver en problemformulerende tilgang, eller rummer metodiske og teoretiske perspektiver. Med fyldige kildecitater fremlægges et historisk udredningsarbejde. Selvom problemformuleringen ikke er særligt skarpt formuleret, er problemstillingen entydig og konsekvent fulgt op. Artiklen bygger udelukkende på en deskriptiv metode, som gør det vanskeligt at bedømme den som et forskningsbidrag i henhold til Kulturministeriets almene forskningsbegreb, der følger standardpraksis i forhold til international forskningsvurdering.

Vedrørende (2) er der tale om en artikel til samme årsskrift. Artiklen omtaler forskellige forhold omkring jordbesiddelser i Skræ i 1700-tallet, udskiftningen af landsbyens jorder, marknavne mv. – alle emner, der fremlægges i anledning af, at et udskiftningskort fra 1790 er kommet i museets besiddelse. Artiklen er således en beskrivelse af en museumsgenstand med velfortalte lokalhistoriske udblik. Der angives ikke forskningsspørgsmål, forskningsmæssig indplacering mv., og artiklen kan ikke karakteriseres som et forskningsbidrag.

Vedrørende (3) er der tale om en artikel til årsskriftet fra Østjysk Hjemstavnsforening. Artiklen omhandler Johan Skjoldborg med fokus på hans tid på Dynæs 1907-1914, og den begrundes indledningsvist med udvisningen af hans betydning i den danske folkelige tradition. Der fremlægges en oversigt over eksisterende forskning i en note, men artiklen placerer sig ikke i en forskningsmæssig sammenhæng. Derefter gennemgås Johan skjoldborgs tid og aktiviteter på Silkeborgegnen i en kronologisk oversigt, der placeres i forhold til hans virke generelt. Det fremdrages således, hvordan Dynæs-landskabet og de aktiviteter Skjoldborg iværksatte i det – især Dynæsfesterne 1912-14 – kom til at spille en vigtig rolle i udviklingen af husmandsdigterens idéstof, og det afrundes afslutningsvist, hvordan digterens gerninger fik et efterliv i egnens åndsliv. Den anoterede artikel bygger på en bred læsning af litteratur og kilder og giver således en redegørelse for samspillet mellem det lokale og en bredere kontekst. Der er vægt på fremstilling frem for metodiske, teoretiske eller lignende perspektiver. Emnet falder indenfor museets ansvarsområde.

Vedrørende (4) er der tale om en artikel bragt i en udgivelse fra museet. Artiklen giver, som det formuleres i indledningen, nogle træk af udviklingen fra Silkeborg Slot til Ny Silkeborg Kommune. Artiklen knytter sig tæt til (9), som handler om formidlingsmæssige og museale overvejelser om det udvidede geografiske ansvarsområde i kraft af kommunesammenlægningen. Der lægges således ud med en redegørelse for omstændigheder omkring etableringen af Silkeborg Slot i middelalderen, hvorefter der følger beskrivelser af centrale personers betydning, begivenheder og den sociale og økonomiske udvikling i de følgende århundreder. Artiklen er ikke anoteret og angiver ikke problemindkredsning, teori, metode, kilder eller litteratur og må som sådan snarere karakteriseres som en lettilgængelig historisk formidling end et egentligt forskningsbidrag.

Vedrørende (5) er der tale om en artikel til Østjysk Hjemstavn, der udspringer af arbejdet med en udstilling og en bogudgivelse (6) ved dampskibet Hjejls 150 års jubilæum i 2011. Artiklens formål angives i indledningen til at være refleksioner omkring historiens nærhed, foranderlighed og nutidens brug af historien. På trods af det således meget bredt og teoretisk-metodisk orienterede sigte gives ikke nogen forskningsmæssig, teoretisk eller metodisk kvalificering af arbejdet. I stedet gives en introduktion til Hjejls første tid på Silkeborgsøerne, og med udgangspunkt i de tidligere jubilæumshøjtideligholdelser, bl.a. med jubilæumsskrifter, rejses spørgsmålet om, hvordan der kunne søges nye vinkler på fejringen af 150 års jubilæet. Det giver anledning til diverse formidlingsmæssige overvejelser om bl.a. begivenhederne i forbindelse med Hjejls ankomst til Silkeborg og om Himmelbjergets rolle i den lokale selvforståelse. Artiklen er anoteret, den bygger ligesom (6) på omfattende kildestudier og fremlægger både kildemæssige overvejelser og iagttagelser af lokal historiebrug, men er uden et egentligt forskningsproblem, der savnes også en faglig indplacering eller en samlende analytisk tilgang. Artiklen kan derfor ikke underkastes en egentlig forskningsvurdering.

Vedrørende (6) er der tale om den nævnte bogudgivelse i forbindelse med Hjejls 150 års jubilæum. Bogen har tre forfattere, hvoraf én – museumsinspektør Keld Dalsgaard – er ansat ved museet. Det anføres, at Keld Dalsgaard er bogens tilrettelægger, men værket fremstår i øvrigt uden angivelse af, hvori bidraget fra de enkelte forfattere består, og det er derfor ikke muligt endeligt at identificere i hvilken grad det må tilskrives museet. Den smukt producerede jubilæumsbog er, som det er helt naturligt for genren, anlagt med henblik på en lettilgængelig formidling for det brede publikum. Der ansås indledningsvist et tema – Hjejlen og det skønne Silkeborg – hvorefter de enkelte kapitler beskriver enkeltemner, der kan samles under temaet. Det er et velvalgt formidlingsgreb, der bringer målgruppen vidt omkring i en velformuleret, og veloplagt historisk-topografisk collage, der vidner om et stort lokalkendskab og evner til at håndtere store stofmængder. Bogen udfylder således uden tvivl sin tiltænkte funktion til fulde. Det første kapitel beretter om

baggrunden for Hjejls ankomst til Silkeborgsøerne og om begivenheder i skibets første 100 år. Derefter følger kapitler med fokus på steder, der forbindes af Hjejls sejlads og af seværdighedsaktiviteten på Silkeborgegnen, bl.a. Silkeborgskovene, Silkeborgegnens udsigtspunkter, Himmelbjerget og selve Silkeborg by. Der afsluttes med en oversigt over litteratur og kilder, men fremstillingen er ikke annoteret, og da den i øvrigt ikke arbejder med en forskningsproblematik, faglig indplacering eller en samlende analytisk tilgang kan den ikke som sådan karakteriseres som et forskningsbidrag.

Vedrørende (7) er der tale om monografi udgivet af Silkeborg Kulturhistoriske Museum og udarbejdet af Keld Dalsgaard og journalist Kurt Balle Jensen. Den er et resultat af en flerårig indsamling af fortællinger fra mennesker med tilknytning til kvarteret Århusbakken i Silkeborg. Det oplyses, at Keld Dalsgaard har været ankermand på projektet, men bogværket angiver ikke hvilke bidrag de enkelte forfattere har tilvejebragt. Bogens sigte indkredses til at lade de personlige beretninger sammenfatte til et nuanceret billede af Århusbakken, hvor så mange som muligt kommer til orde, og at lade denne sammenfatning tegne et billede af den generelle historie i det tyvende århundrede. Målgruppen er således både mennesker med tilknytning til Århusbakken og en bredere læserskare. Bogen, der ikke er annoteret, er inddelt i tre kronologisk organiserede afsnit. Det første med fokus på tiden 1900-1940 giver en oversigt over det første byggeri på bakken i form af en kurbadeanstalt, et teglværk, Silkeborg Sygehus mv. indtil 1930ernes begyndende villabyggeri. Det følgende afsnit (tiden 1940-2000) trækker eksplicit på den omfattende indsamling af personlige beretninger. De mange fortællinger ledsages af et rigt fotomateriale, og resultatet er en levende fremstilling, der bringer læseren tæt på store og små problemstillinger i livet i et af efterkrigstidens danske planlagte boligkvarterer. Fremstillingen giver endvidere en række kontekstualiseringer, hvor lejligheden byder sig. Endeligt bringer det sidste afsnit (tiden 2000-2010) fremstillingen frem til bogens nutid, og afslutningsvist oplistes projektets informanter samt enkelte lokalhistoriske arbejder. Monografien (7) er således resultatet af et indsamlingsprojekt med fokus på et af Silkeborgs boligkvarterer, der har inddraget kvarterets beboere, og den kan i den forstand nævnes som et fint indblik i, hvordan museers kapitel 8-arbejde også kan antage en relevant indsamlings- og formidlingsmæssig dimension. Uden nogen analytisk tilgang, forskningsmæssig indplacering, teoretiske eller metodiske perspektiver må (7) imidlertid snarere karakteriseres som en veltillægt formidling af indsamlede primærkilder end et egentligt forskningsbidrag.

Vedrørende (8) er der tale om en artikel til Østjysk Hjemstavn omhandlende pensionater og pensionærer i Silkeborg primært belyst med erindringsmateriale. Sigtet er, som det formuleres i afslutningen, at gøre opmærksom på pensionaterne som en integreret del af en samfundsudvikling og historie. Der gives ikke forskningsmæssig indplacering eller anden indkredsning af emnet eller perspektivering. Artiklen, der ikke er annoteret, indledes med generelle betragtninger om øget mobilitet og migration fra land til by i takt med industrialiseringen slår igennem og det traditionelle patriarkalske mester- svend husholdningsfællesskab opløses i løbet af anden halvdel af 1800-tallet. Dermed opstår nye og mere fleksible boformer som klubværelser, dermed vokser behovet for at komme i kosten under andre former herunder, og den vigtigste måde at få dækket behovet på bliver gennem bespisning (fuldkost) på pensionater. Herefter følger historiske oplysninger om en række forskellige pensionater i Silkeborg og der gives, via indsamlede erindringer, et velfortalt indblik i aspekter af livet i pensionaterne. Afslutningsvist gøres der generelle overvejelser over pensionaternes samfundsmæssige og individuelle betydning. Artiklen fremlægger et historisk udredningsarbejde, men der er snarere tale om formidling fremfor forskning.

Vedrørende (9) er der tale om en artikel, der reflekterer omstændighederne omkring kommunesammenlægningen og det udvidede geografiske ansvarsområde, som er konsekvensen af denne administrative ændring. Artiklen knytter sig tæt til (4) monografien, der behandler samme problemstilling. Der er primært tale om formidlingsmæssige overvejelser, som ikke kan vurderes som et egentligt forskningsbidrag.

Vedrørende (10) er der tale om en artikel, der er publiceret som proceeding til en konference om papirma-geriets historie, emnet for artiklen er nærmere betegnet, hvordan man i tidens løb har mekanisk lavet vandmærker i papir efter overgangen fra håndgjort til maskingjort papir i 1828. Der er tale om en rent be-skrivende tilgang af den tekniske udvikling uden nogen form for kontekstualisering til den bredere sam-fundsudvikling, men dog med en klar problemstilling. Der er ingen forskningsdiskussion eller litteraturrefe-

rener og artiklen er ikke annoteret, men da der er tale om et indlæg til en videnskabelig konference, som efterfølgende er blevet udgivet, må der jo være tale om forskning som kan underlægges en videre bedømmelse, skønt ikke er forskning i henhold til Kulturministeriets almene forskningsbegreb, der følger standardpraksis i forhold til international forskningsvurdering

Konklusion og anbefaling

Af den samlede mængde af afhandlinger fra Silkeborg Kulturhistoriske museum på 10 artikler og monografier er det kun artiklen Keld Dalsgaard: Leve for friheden, skønheden og personligheden. Om Johan Skjoldborg på Dynæs 1907-1914, der kan kvalificeres som egentlig forskning efter de af Kulturministeriet fastlagte rammer. Artiklen er i øvrigt velskreven og særdeles relevant i sit kulturhistoriske sigte, som er ganske bredt og rækker helt ind i litteraturhistorien.

De øvrige indleverede bidrag til forskningsevalueringen kan ikke karakteriseres som forskning ud fra det almene forskningsbegreb og inddrages derfor ikke i denne samlede vurdering. Det er i og for sig en stor skam, da der er tale om underholdende og velkvalificeret historisk formidling på et godt niveau, samt arbejder som klart afspejler, at der ligger en stor evne og vilje til selvstændig håndtering af store stofmængder – kilder såvel som litteratur – til grund for de enkelte bidrag. Der arbejdes ligeledes bredt med emner, som ligger indenfor museets ansvarsområde. Det er således først og fremmest den konsekvent valgte form, rettet alene mod formidling overfor et bredere publikum uden samlende analytiske tilgange, forskningsmæssig indplacering eller teoretiske eller metodiske perspektiver, som er afgørende for ikke at kunne bedømme den overvejende del af publikationerne som egentlig forskning. Vi vurderer, at flere af arbejderne med en relativt lille indsats ville have kunnet imødekomme standardkravene til historisk forskning, og at museets arbejde synes at tilvejebringe et grundlag både for formidling overfor et bredt publikum og for at bidrage til diskussioner i forskningsorienterede fagmiljøer.

Det bør derfor anbefales museet, at det i sit fremtidige arbejde målretter publikationer ikke bare til det brede publikum, men samtidig i højere grad tilpasser sig standardkravene til historisk forskning, som en klar problemformulering, generalisering til den eksisterende forsknings resultater i bredere forstand, samt en kontekstualisering og perspektivering af de fundne resultater i en bredere historisk ramme.